

การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ Management of the Buddhist Sunday Center

พระครูอุทัยปริยัติโกศล^๔

บทคัดย่อ

วัดในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้งๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง แต่การที่วัดได้ มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในสายตาของคนในสังคม ก่อให้เกิดผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมชาวพุทธแบบดั้งเดิมของคนไทย

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

Abstract

In Buddhism, monastery mainly functions alike place for practicing religious activities and for learning religious principle. Monks help cultivate virtue for the people in the community and to teach people to be good. Modern educational system and changing environment of Thai society make the Thai far away from the monastery, even though the monastery still maintains illustration as giver unchangingly, but currently monastery has changed roles in the eyes of people in society, causing a change in traditional Thai Buddhist society.

The Buddhist Sunday Center is regarded as unit of Buddhist moral propagation of monastery. Furthermore, foundation, association, educational institution or governmental organization was established as a source for education, cultivate good culture and traditions for children and youth, as its abbreviation as "B.S.C." The Buddhist Sunday Center is a Buddhist organization established by monks with purpose to manage non-formal education for the sake

^๔ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

of training people, mostly targeting on children and adolescents in age group of basic education in order to make them know how to spend time on vacation by studying the Buddhist doctrine and then conduct and applying and practicing in their daily life.

Key Word: Management, the Buddhist Sunday Center

๑. บทนำ

การให้ความสำคัญกับสังคมแห่งการเรียนรู้ด้านการศึกษ การยกระดับความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพของประชากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุกเพื่อช่วยให้คนในสังคมพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เพราะมนุษย์มีการเจริญเติบโตและต้องเรียนรู้ตั้งแต่ปฏิสนธิ์จนสิ้นชีวิต การเรียนรู้ก่อนคุณสมบัตินี้ที่พึงประสงค์และบางครั้งเกิดผลในทางเสื่อมและความเสี่ยง (สุมน อมรวิวัฒน์, ๒๕๔๖ : คำชี้แจง) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖ : ๒-๔) มาตรา ๔ ได้บัญญัติความหมายของการศึกษาว่าคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา ๖,๗ ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพราะในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ทางศาสนา ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย ให้บุคคลเกิดความรู้คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมากจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

วัดในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้งๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง แต่การที่วัดได้ มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในสายตาของคนในสังคม ก่อให้เกิดผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมชาวพุทธแบบดั้งเดิมของคนไทย หากเราจะนำวัดกลับมาเป็นที่กลมกล่อมปลูกฝังจริยธรรมความดีงามต่างๆ ดังเช่นอดีต เราจะสามารถทำได้หรือไม่วัดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบันเพราะนอกจากจะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมมา

ช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามวิธีการสมัยใหม่ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น มีระดับการศึกษาสูงขึ้น และเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนมีเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระศาสนามากขึ้น วัดกับโรงเรียนก็แยกออกจากกันจนเกือบสิ้นเชิง พระสงฆ์ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่มากับความเจริญสมัยใหม่ทำให้ขาดสื่อกลางในการรับรู้ร่วมกัน ความเชื่อถือของประชาชนต่อพระสงฆ์ที่เคยนับถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญา คำนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์ที่เคยมีค่ายิ่งกลับแปรเปลี่ยนไป บทบาทของวัดและพระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมีมากขึ้นทุกวัน การที่จะชักนำคนเหล่านั้นให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขาไม่รู้ นั่น เกิดเป็นความไม่เข้าใจกันมากขึ้น(พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต),๒๕๓๐ : ๑๖-๑๘)

๒. วิภวาทิต้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย: ปัญหา และสาเหตุ

ปัจจุบันเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศประชาธิปไตยมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีการค้าการลงทุนทำให้ประชาชนได้รับเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่เข้ามาอิทธิพลหล่อหลอมทำให้คนไทยมีค่านิยมมีวิถีชีวิตทัศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สมดังที่ **พระธรรมปิฎก**(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ๒๕๔๕ : ๑๒๔) ได้กล่าวถึงปัญหาทางด้านสังคมซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าศีลธรรมได้เสื่อมถอยลง เห็นได้จากข่าวอาชญากรรมตามหน้าหนังสือพิมพ์มีให้เห็นกันอยู่ทุกวันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างตะวันตกทำให้ผู้คนละทิ้งความคิด และคุณธรรมจึงส่งผลให้คุณธรรมทางด้านจิตใจลดต่ำลงเกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย ซึ่งสรุปสาเหตุได้ ๒ ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ หนึ่ง ปัญหาความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมของการบริโภคหรือความต้องการวัตถุ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม มีโจรผู้ร้ายทั้งโจรในเครื่องแบบ และโจรผู้ร้ายจริง

ประเด็นที่สอง ปัญหาความเสื่อมทางด้านจิตใจ จากการแสวงหาความเจริญด้านวัตถุ หลงใหลวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้คุณค่าด้านจิตใจลดลง และจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่โรงเรียนแยกออกจากวัดทำให้เยาวชนสมัยใหม่ไม่สนใจศาสนา และคำสอนทางศีลธรรม ขาดการอบรมด้านจิตใจจึงส่งผลให้วัยรุ่นขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ขาดความซื่อตรงเริ่มจาก พฤติกรรมทุจริตในการสอบเข้าโรงเรียน หรือการเข้าทำงานโดยใช้อำนาจเงิน ดังนั้น เมื่อไปทำธุรกิจก็ไม่มี ความซื่อสัตย์ และขาดความคิดสร้างสรรค์ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ **ประเวศ วะสี**(ประเวศ วะสี,๒๕๔๗ : ๒๗๐-๒๗๑) ได้กล่าวว่า ล้วนเกิดขึ้นจากอำนาจและภาวะครอบงำทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เกิดจากศูนย์อำนาจทางโลกตะวันตกที่ชักนำให้มนุษย์ในสังคมโลกมีความรู้สึกนึกคิดที่เหมือนหรือมีความประพฤติคล้ายกันในลักษณะสังคมโลกาภิวัตน์ (globalization) ผลที่ตามมาคือ ภาวะล่มสลายของศีลธรรม ที่จะนำไปสู่การทำลายความเป็นมนุษยชาติ

ปัญหาด้านสังคมโดยเฉพาะการขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นปัญหาระดับชาติ เนื่องจากบ้านเมืองและบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก การพัฒนาประเทศก็เปลี่ยนตามไป รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับปัญหาด้านสังคม ตามนโยบายด้านสังคมของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ และนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม ในการบูรณาการงานในพื้นที่ให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง

จากนโยบายรัฐบาลที่เน้นการสร้างสังคมเข้มแข็งให้คนในชาติอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์บนพื้นฐานของคุณธรรม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน บนฐานของวัฒนธรรมไทย เพื่อเชิดชูคุณค่า และจิตวิญญาณของความเป็นไทย

ตลอดจนสร้างความสามัคคี เอื้ออาทร สมานฉันท์ของสังคมและประเทศชาติ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน ประกอบกับการนำทุนทางสังคมที่เป็นเสมือนรากแก้วของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีตด้วยการส่งเสริมให้คณะสงฆ์ร่วมพัฒนาสังคมโดยเฉพาะในระดับชุมชนท้องถิ่น จากบทบาทภารกิจของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ที่ทุกวัดได้ปฏิบัติภารกิจตามศักยภาพของวัดที่อาจอ่อนด้อยหรือโดดเด่น ควรที่ภาครัฐเข้าไปช่วยส่งเสริมให้มีบทบาทและผลักดันให้มีการนำพระพุทธศาสนากับการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงปรารถนาให้สังคมซึ่งจะเป็นการวางรากฐานให้กับเด็ก เยาวชนไทยอย่างแท้จริงตามความคาดหวังของทุกภาคส่วนของสังคมและเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของชุมชนไทยเป็นสังคมการเรียนรู้ บทบาทขององค์กรในชุมชนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัดมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยเพราะคนไทยกับพระพุทธศาสนาเป็นของคู่กัน คนไทยกับวัดมีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก วัดคือศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนมีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในยุคสมัยใหม่(สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม,๒๕๕๐ : ๑-๒)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ก่อรูปอย่างชัดเจน เมื่อประมาณพ.ศ. ๒๔๙๖-๒๕๐๐ โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถระ) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองและองค์สภานายก มหาวิทยาลัยนครราชสีมา ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่า และประเทศศรีลังกา ได้เห็นพระสงฆ์ในประเทศเหล่านั้นจัดสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชนเฉพาะในวันอาทิตย์ซึ่งได้ผลดีมากท่านจึงได้นำแนวคิดนี้มาเผยแพร่แก่คณาจารย์และพระนิสิตของมหาวิทยาลัย ดังนั้นในปี พ.ศ.๒๕๐๑ จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “คณะกรรมการอบรมศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน” คณะกรรมการได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๑ เพื่อพิจารณาวางแผนทางและหลักสูตรให้การศึกษอบรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในที่ประชุมได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่ยกร่างร่วมกันพิจารณาหลักสูตร ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบแล้วการเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๐๑ มีนักเรียนครั้งแรก ๗๒ คน โดยจัดสอนรวมกันไม่แยกเด็กเล็กและเด็กโต โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการคือ(บุปผา พูลทาจักร,๒๕๔๙ : ๑๗-๑๘)

- ๑) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
- ๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
- ๓) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๔) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
- ๕) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ต่อมา พ.ศ.๒๕๐๕ ได้ประกาศยกฐานะกิจกรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นมาเป็นแผนกโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนได้มีการปรับปรุงกิจการเพื่อความก้าวหน้าตลอดเวลา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ จึงได้ยกฐานะโรงเรียนเทียบเท่ากองมีระเบียบการบริหารภายในเป็นของตนเอง และเป็นส่วนพิเศษสังกัดสำนักการเลขานุการ มีรูปแบบการบริหารในรูปของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และมีคณะกรรมการบริหารเป็นผู้ควบคุมกิจการและดำเนินการโดยแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายเลขานุการและฝ่ายวิชาการ การดำเนินงานประสบผลดีทำให้โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกนี้เป็นแบบอย่างของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งอื่นๆที่เปิดขึ้นในระยะต่อมา(ดวงเดือน พิศาลบุตร,๒๕๑๐ : ๖-๘)

๓. ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (Buddhist Sunday school) เปิดสอนเป็นครั้งแรกในศรีลังกา เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๒๔ โดยการแนะนำของพันเอก เฮนรี ออลคอต (Henry S.Olcott) ซึ่งเป็นคนอเมริกันที่หันมานับถือพระพุทธศาสนาและมีบทบาทสำคัญยิ่งในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกา ในยุคที่ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษปัจจุบันชาวศรีลังกาเรียกโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ว่า Dhamma School หรือโรงเรียนธรรมะ

พันเอก เฮนรี ออลคอตต์ แต่ก่อนก็มีได้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแต่อย่างไร ได้อ่านรายงานการโต้ว่าที่อันบันลือโลกระหว่างผู้นำศาสนาคริสต์กับพระเถระชาวศรีลังกาชื่อ คุณณันทะเกิดความสนใจ ถึงกับเดินทางมาศรีลังกา มาศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง จนกระทั่งมีความรอบรู้ในพระพุทธศาสนา ได้ริเริ่มโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเอาจริงเอาจัง หนึ่งในโครงการเหล่านั้นคือ ได้ประดิษฐ์ธงฉัพพรรณรังสีขึ้นเป็นธงพระพุทธศาสนา และก่อตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เป็นต้นแบบแห่งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทย

การโต้ว่าที่อันลือลั่นนั้นก่อน ท่านคุณณันทะ พระภิกษุหนุ่มผู้อาจหาญได้หักล้างข้อกล่าวหาของบาทหลวงคริสต์ที่กล่าวหาว่าพระพุทธรูปครั้งนี้ ชื่อเดิม ไมเคิลซิลวา ถือกำเนิดในตระกูลพอมมีอันจะกินแห่งตำบลโมโกลูวิทตะ เมืองกอลล์ ในช่วงนั้นพระพุทธศาสนาถูกเบียดเบียนโดยพวกโปรตุเกส บังเอิญบ้านท่านอยู่ใกล้โบสถ์คริสต์ แม่เองก็อยากให้ลูกเล่าเรียนหลายๆ จึงพาไปฝากให้เรียนหนังสือกับบาทหลวง ในขณะที่เดียวกันแม่ในฐานะที่เป็นชาวพุทธก็พาลูกชายเข้าวัดเป็นประจำด้วย ข้อนี้ กลับเป็นประโยชน์แก่หนุ่มไมเคิลในระยะหลัง เมื่อแม่พาไปบวชเป็นสามเณร ทำให้มีความรู้ทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์เป็นอย่างดี เมื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนขอพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์ ก็ยิ่งเห็นความล้าลึกแห่งพุทธธรรมมากขึ้น ระหว่างนั้นบรรดาญาติในวงการพระศาสนากำลังตั้งเครียด ชาวพุทธถูกเบียดเบียน รุกราน ถูกปฏิบัติตั้งพลเมืองชั้นสอง ถึงขั้นประกาศว่าใครมาเข้ารับจะได้สิทธิพิเศษในการทำงาน ใครยื่นกรานเป็นพุทธอยู่ ถ้าเป็นข้าราชการก็ต้องอยู่กับที่ หรือไม่ก็ถูกหาเรื่องไล่ออกจากราชการ ผู้หวังความเจริญก้าวหน้าจึงพากันไปเข้ารับราชการพระสงฆ์ยอมถูกเบียดเบียน อยู่อย่างลำบาก บางครั้งถูกนักปราชญ์คริสต์รุกไล่ด้วยวาตะกรรม และตรรกะอันยอกย้อน ไม่สามารถโต้ตอบกับพวกเขาได้ รัฐเองก็ประกาศห้ามทำพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา ในขณะที่ชาวคริสต์เฉลิมฉลองในวันสำคัญของเขาอย่างเต็มที่ แต่พระพุทธศาสนาได้เลื่อมใสโถมอย่างขนาดหนัก สามเณรคุณณันทะได้ชักชวนให้ชาวพุทธยืนหยัดในพระพุทธศาสนา ด้วยการออกไปเทศนาสั่งสอนปลุกขวัญกำลังใจให้ชาวพุทธเชิดชูคำสอนของพระพุทธศาสนาท่ามกลางวิกฤต ด้วยสติปัญญาหาทางกอบกู้พระพุทธศาสนา ชื่อเสียงของสามเณรก็ขจรขจายไปอย่างรวดเร็ว ว่ามีสามเณรตัวเล็กๆ

ผู้เชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนา มีวาทะคารมคมคายแสดงธรรมได้อย่างไพเราะ และกล้าหาญ "ชูธงแห่งพระรัตนตรัย" อย่างไม่เกรงภัยใดๆ ทั้งสิ้น

สามเณรเดินทางไปกรุงโคลัมโบ ประจำอยู่ที่วัดที่พุทธตมาราม (วัดแห่งนี้เจ้าชายไทยคือพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ มาผนวชและจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้จนสิ้นพระชนม์) ได้รับการอุปสมบทเป็นภิกษุมีฉายาว่า "คุณนันทะ" ด้วยความเป็นผู้ "รู้เขา รู้เรา" อันเป็นจุดแข็งของท่าน กอปรกับความเป็นนักพูดนักเทศน์ที่มีวาทะคารมคมคาย ในที่สุดท่านได้รับคำทำของนักปราชญ์ฝ่ายคริสต์ มีบาทหลวงเดวิดเดอซิลวา และคณะ ได้ว่าที่อันลือลั่นที่เมืองปานาทุรา เป็นเวลาสามวัน เนื้อหาเป็นเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ลึกซึ้ง เช่น อิทัปปัจจยตา กรรม นิพพาน อนัตตา ที่คนนอกพระพุทธศาสนาเข้าใจด้วยระดับความรู้อันผิวเผิน และหาช่องตำหนิติเตียนว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องขัดกับความเป็นจริงเชื่อถือไม่ได้ ท่านคุณนันทะ ถือโอกาสชี้แจงหลักการแห่งพระพุทธศาสนาอย่างละเอียดลึกซึ้ง ให้เข้าใจแจ่มกระจ่างทุกประเด็น เป็นการประกาศเกียรติคุณแห่งพระพุทธศาสนาให้เรื่องรองส่งงามท่ามกลางหมอกควันแห่งปรีวาท (การกล่าวร้ายด้วยความเข้าใจผิด)

การได้วาทะครั้งนี้มีได้จำกัดอยู่แค่ประเทศศรีลังกา หากมีการบันทึกถ่ายทอดตีพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ทั่วโลก โดยดอกเตอร์พีเบิ้ลส์ ซึ่งมาศรีลังกาในช่วงที่มีการได้วาทะนี้ ได้บันทึกรายละเอียดเผยแพร่ พันเอก ออลคอตต์เดินทางมาศรีลังกา มาศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมจนแตกฉาน ได้ร่วมมือกับพระสงฆ์และผู้รู้ชาวศรีลังกาตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ช่วงระยะเวลาเพียงสามปี ก็ขยายถึง ๑๔๙ โรงเรียน นิตยสารพระพุทธศาสนาภาษาสิงหล และภาษาอังกฤษเผยแพร่ ฉบับภาษาอังกฤษชื่อว่า The Buddhist

พันเอก ออลคอตต์ ได้เรียกร้องสิทธิทางศาสนาที่ถูกบั่นรอนให้กลับคืนมา คือสิทธิในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หลังจากถูกฝ่ายรัฐสั่งห้ามมายาวนาน วันวิสาขบูชา ที่ชาวศรีลังกาเรียกว่า วัน "เวศาค" (Vesak) ได้รับการเฉลิมฉลองอีกครั้งและเป็นการกลับมาอย่างยิ่งใหญ่ผลักดันให้รัฐบาลประกาศเป็นวันหยุดราชการ ๗ วัน ในสัปดาห์แห่งวันเวศาคนี้ ชาวศรีลังกาทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะนุ่งขาวห่มขาวเข้าวัด รักษาศีล ๕ ศีล ๘ เป็นภาพที่งดงามมาก ตามบ้านเรือนและบริษัทห้างร้าน จะปักธงฉัพพรรณรังสี ปลูกไผ่

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศรีวิชัยญาณ เป็นโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศศรีลังกา มีนักเรียนจำนวน ๖,๐๐๐ คน ตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงชั้นมัธยมปลาย โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งนี้ตั้งมา ๓๖ ปีแล้ว มีครูประจำ ๒๕๐ รูป/คน มีเจ้าหน้าที่ ๑๕๐ คน ครูประจำการอยู่ ๒๕๐ รูป/คน มีผู้ช่วยผู้สนับสนุนหรือว่าเจ้าหน้าที่อีก ๑๕๐ ครูประจำการเหล่านี้เรียนพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เพียง ๑๒ รูป เป็นครูประจำ เพราะโรงเรียนกำหนดคุณวุฒิพระสงฆ์ที่จะเป็นครูสอนว่าต้องจบปริญญาโทขึ้นไป

ครูแบ่งเป็นสามประเภทคือ ครูกิตติมศักดิ์ ครูประจำและครูช่วยสอน คณะครูส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ที่อาสาสมัครมาทำหน้าที่ มีทั้งข้าราชการครูบำนาญ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษา ต่างคนต่างมีศรัทธามาร่วมกันสอน ครูที่อาสาเข้ามาสอนต้องผ่านการคัดเลือกอย่างพิถีพิถัน คุณสมบัติที่สำคัญคือต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ครูประจำการที่จะสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนทั่วไปได้นั้นต้องจบปริญญาสาขาพระพุทธศาสนาหรือไม่ก็ต้องสอบได้ประกาศนียบัตรชั้นธรรมาจารย์

ประเทศศรีลังกาจะจัดให้มีการสอบเทียบความรู้ด้านพระพุท- ศาสนาในระดับชาติเรียกว่า Dhamma Exam ทุกปี ซึ่งพอเทียบได้กับการสอบธรรมศึกษาบ้านเรา เยาวชนศรีลังกาจะพยายามสอบผ่านธรรมศึกษานี้ก่อนจบชั้นมัธยมปลาย แต่ละปีมีเยาวชนศรีลังกาเข้าสอบธรรมศึกษานี้ประมาณ ๓ ล้านคน เมื่อสอบได้ธรรมศึกษาแล้ว เยาวชนศรีลังกาสามารถเรียนเรื่องการสอนพระพุทธศาสนาเพื่อสมัครสอบในระดับชาติในขั้นที่สูงขึ้นไป ใครที่สอบผ่านระดับนี้จะได้ประกาศนียบัตรธรรมาจารย์ ซึ่งเป็นใบรับรองว่าเขาสามารถเป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนใดก็ได้ ประกาศนียบัตรธรรมาจารย์เป็นเหมือนใบอนุญาต (License) สำหรับครูผู้ต้องการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ศรีวิชัยวิบูลย์ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีเพราะพิธีพิธีกันในการเลือกครูประจำที่ต่องบปริญญาสาขาพระพุทธศาสนาหรือสอบได้ประกาศนียบัตรชั้น ธรรมจาริยะ นอกจากนี้โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ศรีวิชัยวิบูลย์ยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาไว้ ๕ ข้อซึ่งง่ายต่อการประเมินผล ดังนี้

ข้อที่ ๑ ส่งเสริมให้เด็กทุกคนรักษาเบญจศีลหรือศีล ๕ ในชีวิต ประจำวัน และรักษาศีล ๘ ในวันอุโบสถ

ข้อที่ ๒ อบรมเด็กให้เคารพพระสงฆ์ และกตัญญูต่อบิดามารดา

ข้อที่ ๓ ฝึกหัดเด็กให้กินอยู่อย่างเรียบง่ายแบบวิถีพุทธ

ข้อที่ ๔ สอนให้เด็กมีระเบียบวินัยและใฝ่เรียนธรรมะ

ข้อที่ ๕ สอนให้เด็กมีศรัทธาในพระพุทธรักษาในพระพุทธรักษาและภาษาของตน

การเรียนการสอนในห้องเรียนไม่ได้แบ่งเป็นห้องแบบมีผนังกัน เด็กอยู่รวมกันในห้องโถงใหญ่ มีครูรับผิดชอบแบ่งกลุ่มกันสอนในชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นปลาย และชั้นสูง มีการแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยๆ ครูแต่ละคนก็รับผิดชอบสอนเด็กประมาณ ๑๐-๑๕ คน แต่ละกลุ่มเรียนอยู่ใกล้กัน เด็กสนใจเรียนโดยไม่รบกวนกันและมีสมาธิในการเรียนอย่างน่าศรัทธา แสดงว่าเขาฝึกเด็กให้มีระเบียบวินัยเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนบอกว่า มีการประเมินพฤติกรรมการเรียนของเด็กแต่ละคนทุกภาคการศึกษา โดยครูจะต้องกรอกแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนทุกคน ตั้งแต่เริ่มเข้าโรงเรียนว่าเด็กมีเจตคติอย่างไร มีศรัทธาในพระศาสนามากแค่ไหน และมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรครูต้องบันทึกโดยละเอียดจากนั้นฝ่ายวิจัยก็จะนำข้อมูลเหล่านี้ไป บันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์โรงเรียนสามารถตรวจสอบย้อนหลังไปว่าตลอดเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา เด็กแต่ละคนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง จากนั้นจะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน

โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ศรีวิชัยวิบูลย์ยังมีงาน วิจัย เพื่อการพัฒนาที่เรียกว่า Research and Development คือ ทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้สิ่งที่น่าสนใจก็คือ คณะครูโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ศรีวิชัยวิบูลย์แบ่งเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มมีการประชุมประจำเดือน ใครเกิดวันไหนก็เชิญเพื่อนครูไปเลี้ยงวันนั้นแล้วจัดประชุมประจำเดือนไปในตัวมีการนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์สอนธรรมะ ครูทุกคนต้องท่องบทสวดมนต์ได้

เมื่อถามว่า ทำไมโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ศรีวิชัยวิบูลย์จึงเป็นที่นิยมของเด็กจำนวนมากก็ได้รับคำตอบว่า ประการแรกเพราะโรงเรียนจัดการเรียนการสอนดีมีคุณภาพ ประการที่สองเพราะผู้ปกครองมีศรัทธาต่อพระสงฆ์วัดนี้จึงพาลูกหลานมาเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์

เมื่อถึงวันพระ ๑๕ ค่ำ ซึ่งเป็นวันหยุดราชการของศรีลังกา คนศรีลังกาจะไปถือศีลอุโบสถที่วัดเฉพาะที่วัดศรีวิชัยวิบูลย์มีคนมาถือศีลอุโบสถประจำทุกวันพระ ๑๕ ค่ำประมาณ ๑๒,๐๐๐ คนคนเหล่านี้มีศรัทธาในเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์จึงส่งลูกหลานมาเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ศรีวิชัยวิบูลย์

คณะสงฆ์ศรีลังกาถือเป็นภาระสำคัญร่วมกันที่จะต้องนำเยาวชนเข้ามาศึกษาพุทธธรรมด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ การจัดสอบธรรมศึกษาระดับชาติ วิธีการเหล่านี้ช่วยปลูกฝังความศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธรักษาแต่เยาว์วัยให้กับชาวศรีลังกา จึงไม่แปลกที่ชาวศรีลังกาทุกวันนี้รักและหวงแหนพระพุทธรักษาในชีวิต ศรัลังกาสามารถรักษาสืบทอดพระพุทธรักษามาได้จนบัดนี้ แม้ประเทศนี้จะเคยอยู่ภายใต้การปกครองของชาวต่างชาติต่างศาสนา มานานหลายร้อยปีก็ตาม

๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทย

จ่านงค์ ทองประเสริฐ ได้อธิบายถึงที่มาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทยไว้ว่าหลังสงครามโลกประมาณปีพ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมาสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรมโดยเฉพาะด้านศีลธรรมทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสื่อมลงเนื่องจากกา
รับเอาวัฒนธรรมบางอย่างที่ขัดกับสังคมไทยมาใช้กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงได้กำหนดโครงการต่างๆ เพื่อปรับปรุงสภาพศีลธรรมของเด็กและเยาวชนโดยให้กรมสามัญจัดทำแบบให้พระสวดมนต์มาตรฐานเพื่อใช้เป็นแบบเดียวกันทุกโรงเรียนและให้นิมนต์พระมาเทศน์ให้นักเรียนฟังเดือนละครั้งตามความเหมาะสมของเด็กแต่ละระดับส่วนการอบรมประจำสัปดาห์นั้นให้มีเรื่องเกี่ยวกับศาสนาเดือนละครั้งและในภาคเรียนหนึ่งๆ ให้โรงเรียนจัดทัศนศึกษาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับศาสนาต่อมาในปีพ.ศ. ๒๔๙๗ กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดประชุมเรื่องการแก้ไขปัญหาสังคมและเด็กวัยรุ่นโดยได้นิมนต์พระเลขาธิการจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์เข้าร่วมประชุมด้วยและสรุปว่าการแก้ปัญหาความประพฤติเด็กต้องเริ่มที่ผู้ใหญ่ก่อนตราบดีที่ผู้ใหญ่ยังเป็นแบบฉบับที่ไม่ดีการแก้ปัญหาของเด็กก็ทำได้ยากและผลจากการประชุมทำให้พระสงฆ์กลุ่มหนึ่งสนใจจะร่วมกันค้นหาสาเหตุที่เด็กและเยาวชนไม่สนใจศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงจัดส่งพระนิสิตไปทดลองสอนวิชาศีลธรรมตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในโรงเรียนต่างๆ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่สนใจพุทธศาสนาแต่ครูขาดความรู้ในวิชาที่สอนการเรียนการสอนจึงไม่มีประสิทธิภาพทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อวิชานี้จากความสำเร็จดังกล่าวมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดให้มีการบรรยายธรรมในวันอาทิตย์โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ในเรื่องศาสนาและศีลธรรมแก่คนทั่วไปเพื่อสามารถนำไปถ่ายทอดแก่เด็กต่อไปได้และเมื่อผู้ใหญ่มาฟังบรรยายที่วัดก็จะพาลูกหลานมาด้วยเด็กๆ ก็อาศัยวัดเป็นที่วิ่งเล่นส่งเสียงรบกวนผู้มาฟังธรรมคณะกรรมการเห็นว่าวัดน่าจะทำประโยชน์ให้แก่เด็กบ้าง ประกอบกับเวลานั้นมีพระผู้ใหญ่ได้มีโอกาสไปศึกษาและดูงานทางศาสนาในต่างประเทศได้เห็นพระสงฆ์ในประเทศศรีลังกาและพม่าจัดสอนศีลธรรมให้แก่เด็กในวันอาทิตย์จึงได้นำความคิดนี้มาดำเนินการบ้างในประเทศไทยโดยเริ่มเปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ในระยะแรกที่จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากแหล่งใดแต่ต่อมาในระยะหลังได้รับความอุปถัมภ์จากศูนย์กลางผู้ปกครองนักเรียนทั้งในด้านการเงินและอุปกรณ์การสอนนอกจากนั้นยังได้รับการอุดหนุนจากข้าราชการพ่อค้าประชาชนผู้มีจิตศรัทธาเห็นว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการสร้างพุทธเยาวชนที่ตีมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓๐ ปี เนื่องจากผู้ปกครองให้ความสนใจส่งเสริมเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวัดมหาธาตุเป็นจำนวนมากทำให้สถานที่เรียนไม่เพียงพอฉะนั้นตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๐๘ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวัดบวรนิเวศจึงเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นเป็นแห่งที่สองใช้ชื่อว่า “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” (จ่านงค์ ทองประเสริฐ, ๒๕๒๗ : ๙๙)

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึงโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนาผู้จัดตั้งมีเจตนารมณ์บริสุทธิ์ที่จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญอยู่แล้วต้องเรียนตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์แต่ก็ยังมีศรัทธาที่จะมาศึกษาธรรมะในวันอาทิตย์อีกนับว่ามีวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้าเพื่อสนองศรัทธาของกรมการศาสนาจึงได้วางระเบียบไว้เพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติงานจึงได้จัดทำคู่มือการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ฉบับนี้ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์คือแหล่งผลิตคุณภาพของเยาวชนมีลักษณะเป็นหน่วยงานเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบหนึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งในการศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนมีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เดิมเรียกว่าโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพราะเป็นสถานที่เปิดสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน

เฉพาะในวันอาทิตย์เท่านั้นและได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นจนมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากขึ้นและขยายไปยังวัดต่างๆทั่วประเทศ(กรมการศาสนา,๒๕๔๕ : ๒)

๔. การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๑) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

“การบริหาร” มาจากคำว่า Administration หรือบางตำราก็ใช้คำว่า Management ตามหนังสือ Webster Dictionary คำว่า Administration มีความหมายเหมือนกับคำว่า Management ฉะนั้น จึงมีการใช้ทั้งสองคำนี้ในลักษณะเดียวกัน แต่คำว่า Management มักจะใช้ในการบริหารองค์การหรือหน่วยงานที่มุ่งในด้านผลกำไร แต่การบริหารในวงการศึกษาหรือการบริหารงานโครงการสุขภาพในสถานศึกษานี้ไม่ได้มุ่งหวังผลกำไรจึงควรใช้คำว่า Administration จึงจะเหมาะสมกว่าการบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์(Herbert A. Simon,๑๙๔๗ : ๓)

“การบริหาร”(Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูงเป็นค่านิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการและคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึงผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไรการบริหารคือ กลุ่มของกิจกรรมประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing)หรือการอำนวยความสะดวกและการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร(๖M’s) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลครบถ้วนเป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กรและยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)”(E.N. Chapman, ๑๙๙๕ : ๓)

“การจัดการ” (Management) จะเน้นการปฏิบัติทำให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนที่วางไว้ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business Management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ”(Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่นๆเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร”(ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ,๒๕๔๕ : ๑๘-๑๙)

การบริหารจัดการ (Management Administration) มีลักษณะวิธีดำเนินงานเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การซึ่งประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking)หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) และมีจุดมุ่งหมาย คือ การพัฒนาองค์การให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น(วิรัช วิรัชนิภาวรรณ,๒๕๔๘ : ๕)“ในปัจจุบันมีคำศัพท์ที่ใช้อยู่สองคำ คือ การบริหาร(Administration) และ การจัดการ (Management) ทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกัน แต่นิยมใช้ต่างสถานการณ์กันกล่าวคือ “การบริหาร” มักใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะ หรือการบริหารราชการ ส่วนคำว่า “การจัดการ” มักใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน เนื่องจากการศึกษาเป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์สาธารณะและจัดเป็นส่วนหนึ่งของราชการ เราจึงใช้คำว่าการบริหารการศึกษา ซึ่งการบริหารหมายถึง บริการประเภทหนึ่งที่ช่วยให้กลุ่มบุคคลร่วมกันทำภารกิจได้บรรลุตามเป้าหมาย”(กมล ภูประเสริฐ และคณะ,๒๕๓๕ : ๕)

การบริหารจัดการองค์การนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุด (High Efficiency) คือให้ได้ประสิทธิผลสูง (High Effectiveness) ด้วยค่าลงทุนต่ำ (Low Investment Value) คือ ประหยัดและคุ้มค่า ได้แก่

๑) การรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์(Objectives) ทั้งวัตถุประสงค์หลัก วัตถุประสงค์รองการวางนโยบาย (Policy Formation) เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยดีมีประสิทธิภาพสูง

๒) การรู้จักริเริ่ม (Initiation) โครงการที่เป็นแก่นสาร อันจะยังสารประโยชน์แก่ตนเองและหมู่คณะ และการรู้จักจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน (Priority) ในการดำเนินโครงการต่างๆให้พอเหมาะกับงบประมาณ (Budget) และทรัพยากร (Resources) ที่มีและ/หรือที่คาดว่าจะมีจะได้(อย่างใกล้เคียงที่สุด) ให้เหมาะสมกับกำลังคน (Man Power) และกาลเวลา (Timing)

๓) การรู้จัก วางแผนโครงการ (Project Planning) เพื่อปฏิบัติงาน (Operations)ตามนโยบายทั้งในระยะสั้น (Short Term) และระยะยาว (Long Term)

๔) การรู้จักแบ่งงาน (Division of Work) และการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน (Delegation of Authority) แก่บุคคล หรือคณะบุคคลหน่วยรองลงไป ให้ปฏิบัติกิจกรรมหรือดำเนินโครงการต่างๆ ตามความเหมาะสมแก่สติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และตามอัธยาศัยใจคอของแต่ละท่าน หรือแต่ละกลุ่มบุคคล (Put the Right Man on the Right Job)

๕) รู้จักประสานความสามัคคี (Unity) และประสานประโยชน์ร่วมกัน (Mutual Interest) ของหมู่คณะ ให้เกิดความสามัคคีปรองดอง ให้เห็นแก่ประโยชน์โดยรวม คือ พระพุทธศาสนาร่วมกันให้สำนึกในหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง (Safety-responsibilities) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม(Mutual-responsibilities) คณะสงฆ์ในพระธรรมวินัยนี้ร่วมกัน และให้มีความร่วมมือ (Cooperation)ประสานงาน (Coordination) และช่วยเหลือ (Assistances) ซึ่งกันและกัน

๖) รู้จักปกครองบังคับบัญชา (Supervision and Control) มีการวินิจฉัยสั่งการ(Decision Making) ด้วยความถูกต้อง (Rightness) ความเหมาะสม (Properness) ความบริสุทธิ์(Fair Mind) และความยุติธรรม (Justice)

๗) รู้จักติดตาม (Follow-up) และประเมินผลงาน (Evaluation of Work) และการรายงาน (Reporting) เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ ของแต่ละบุคคล และ/หรือคณะบุคคล ผู้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบไปปฏิบัติงานในระดับต่างๆ เป็นระยะๆ เพื่อให้สามารถทราบปัญหาและเพื่อพิจารณาวินิจฉัยข้อหรือวิธีแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน และ วิธีป้องกันปัญหาในอนาคต(พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล),๒๕๕๑ : ๒๖-๓๙)

หลักการบริหารจัดการของ ฟาโยลมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ ในที่สุดได้คำตอบคือ POSDCORB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร ๗ ประการ(Gulick L. and Urwick J,๑๙๓๓ : ๑๘-๑๙) คือ

๑. P = Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่าจะทำอะไรบ้าง เพื่ออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร การวางแผนจะต้องทำก่อนการลงมือปฏิบัติ

๒. O = Organizing หมายถึง การจัดการองค์กร กล่าวคือ เป็นการจัดสายงานแบ่งแยกอำนาจการบริหารให้ผู้ปฏิบัติงานทราบบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน เพื่อจะได้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓. S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคลอันได้แก่การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีการประเมินผลการทำงาน และการให้พื่นจากงาน

๔. D = Directing หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการบอกทิศทางการทำงานเสนอแนะวิธีการทำงาน หลังจากที่ได้วิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้วว่า ควรจะทำอะไรบ้าง อย่างไร ไปในทิศทางใด

๕. Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน อันได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยและบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ซึ่งอาจจะต้องใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การสื่อสารการกำหนดระเบียบแผนในการทำงาน เป็นต้น

๖. R = Reporting หมายถึง การรายงาน การทำงานทุกอย่างจะมีการรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปว่าตนเองได้ทำอะไรบ้าง อย่างไร ได้ผลประการใด

๗. B = Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องเหมาะสมกับกิจกรรม

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่าการบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ๒๕๔๙ : ๓-๕) เมื่อว่าตามคานียามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์

วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา กว่า ๒,๕๐๐ ปีเป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร

การศึกษาพุทธวิธีบริหารในครั้งนี้ขอใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณา หน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางเนื้องานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organization หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กรเราจะพิจารณาพุทธวิธีบริหารในประเด็นที่เกี่ยวกับการวางแผนการจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการและการกำกับดูแลตามลำดับดังต่อไปนี้

๒) การจัดตั้งและดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมการศาสนา ได้ออกระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หมวด ๑ ข้อ ๖ ว่า ให้สำนักงานบริหารการศึกษาศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานนโยบาย แผนงาน และสร้างสรรค์ความร่วมมือด้านวิชาการ การเรียนรู้ การเผยแผ่ การอบรมปลูกฝังศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา สนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในภารกิจของกรมการศาสนา การตั้งสำนักงานบริหารการศึกษาศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย และการตั้งสำนักงานศูนย์กลางระดับหน และคณะกรรมการบริหารการศึกษาศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทยให้เป็นไปตามประกาศกรมการศาสนา

๓) หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

กรมการศาสนา ได้ออกกฎเกณฑ์ในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไว้ในระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ ข้อ ๗ มีหลักเกณฑ์ดังนี้ การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้จัดตั้งที่วัด มูลนิธิ สมาคมสถานศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีสถานที่ตั้งอยู่ใกล้บริเวณบ้านหรือชุมชน โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑) เป็นศูนย์การเรียนรู้ การเผยแผ่ อบรม ปลูกฝังศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน

๒) มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓) มีครูผู้สอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียนในอัตราครูผู้สอน ๑ รูป / คนต่อนักเรียนไม่เกิน ๓๕ คน

๔) มีสถานที่เรียนเหมาะสม และเพียงพอกับจำนวนนักเรียนระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ ข้อ ๘ กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษา –พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” ประกอบด้วย

๑) ผู้อำนวยการศูนย์ เป็นประธาน

๒) รองผู้อำนวยการศูนย์ จำนวน ๒ รูป / คน เป็นรองประธาน

๓) กรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่น้อยกว่า ๕ รูป / คน

๔) เลขานุการ (อาจจะมีผู้ช่วยเลขานุการด้วยก็ได้ โดยการแต่งตั้งของผู้อำนวยการศูนย์)

ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ ข้อ ๙ กำหนดให้คณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำ และควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) นโยบายและแผนงานการบริหารจัดการ

๒) วิชาการ

๓) บุคลากร

๔) การเงิน

ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ ข้อ ๑๐ กำหนดว่าการประชุมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานปฏิบัติหน้าที่แทน ถ้าประธานและรองประธานไม่อยู่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด และจะต้องมีการประชุมอย่างน้อยปี ละ ๒ ครั้ง ทุกระยะ ๖ เดือน

ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ ข้อ ๑๓ กำหนดให้คณะกรรมการบริหารศูนย์อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และจะพ้นจากตำแหน่งในกรณี ดังนี้

๑) มรณภาพ หรือถึงแก่กรรม

๒) พ้นจากความเป็นภิกษุ

๓) ลาออก

๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

๕) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

๖) คณะกรรมการบริหารศูนย์มีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ ข้อ ๑๖ กำหนดให้ผู้อำนวยการศูนย์ มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

๑) บริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้เป็นไปตามนโยบายวัตถุประสงค์ และระเบียบของกรมการศาสนา

๒) บรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอน ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่รวมทั้งดำเนินการบริหารงานบุคคล ตามข้อบังคับของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๑ ข้อ ๑๗ กำหนดให้วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชนที่มีความประสงค์จะขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ยื่นคำขอจดทะเบียนตามแบบคำขอจดทะเบียน ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมการศาสนา โดยได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะจังหวัด ในส่วนภูมิภาค ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยได้รับความเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด โดยให้วัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียน และเมื่อจดทะเบียนแล้วให้รายงานไปยังกรมการศาสนา

๕. บทสรุป

ปัญหาด้านสังคมโดยเฉพาะการขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นปัญหาระดับชาติ เนื่องจากบ้านเมืองและบริบทของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก การพัฒนาประเทศก็เปลี่ยนตามไป รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับปัญหาด้านสังคม ตามนโยบายด้านสังคมของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ และนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม ในการบูรณาการงานในพื้นที่ให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริงปัญหาทางด้านสังคมซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าศีลธรรมได้เสื่อมถอยลง ผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างตะวันตกทำให้ผู้คนละทิ้งความคิด และคุณธรรมจึงส่งผลให้คุณธรรมทางด้านจิตใจลดต่ำลงเกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมไทยทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมของการบริโภคหรือความต้องการวัตถุ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม มีโจรผู้ร้ายทั้งโจรในเครื่องแบบ และโจรผู้ร้ายจริง ซึ่งปัญหาความเสื่อมทางด้านจิตใจ จากการแสวงหาความเจริญด้านวัตถุ หลงใหลวัฒนธรรมตะวันตกทำให้คุณค่าด้านจิตใจลดลง และจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่โรงเรียนแยกออกจากวัดทำให้เยาวชนสมัยใหม่ไม่สนใจศาสนา และคำสอนทางศีลธรรม ขาดการอบรมด้านจิตใจจึงส่งผลให้วัยรุ่นขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ขาดความซื่อตรง

อย่างไรก็ตามถ้าเรามามองดูบทบาทของวัดเราจะเห็นว่า วัดมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยเพราะคนไทยกับพระพุทธศาสนาเป็นของคู่กัน คนไทยกับวัดมีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก วัดคือศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนมีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในยุคสมัยใหม่ ดังนั้นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงเป็นหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษา อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นก็เพื่อเป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนที่มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการคือ

- ๑) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
- ๒) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
- ๓) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
- ๔) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
- ๕) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล ภูประเสริฐ และคณะ.(๒๕๓๕). การบริหารและการจัดการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:สุโขทัยธรรมาธิราช.
- กรมการศาสนา.(๒๕๔๕). แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมการศาสนา.(๒๕๕๖).ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.๒๕๕๐. (ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐).กราฟฟิค จำกัด.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ.(๒๕๒๗). โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์.(ม.ป.ท. : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. (๒๕๑๐).โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และโรงเรียนวันอาทิตย์. พระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์.
- บุปผา พูลทาจักร์. (๒๕๔๙). การประเมินการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอเมือง เชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประเวศ วะสี.(๒๕๔๗). ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึงความจริงทั้งหมด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิสวดศรี-สฤตวิงศ์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (๒๕๔๙).พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๔๕). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโกล). (๒๕๕๑). การบริหารวัด. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พระราชวรมนี (ประยูร ปยุตโต).(๒๕๔๖). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน. หนังสือชุดหลักธรรมเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ.(๒๕๔๘). การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์การตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ.(๒๕๔๕). องค์การและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์) (Organization andManagement).กรุงเทพมหานคร : Diamond in Business World.

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(๒๕๕๐). **คู่มือการดำเนินงาน โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุนน อมรวีวัฒน์.(๒๕๕๖). **วิธีการเรียนรู้ : คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวาน
กิตติชัย สุธาสิโนบล.(๒๕๕๕). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธ เพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน**.รายงานการวิจัย. สาขาวิชาการประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาษาอังกฤษ

E.N. Chapman.(๑๙๙๕). **Supervisor Survival Kit**. second edition. California :ScienceResearch Associates Inc.

Gulick L. and Urwick J.(๑๙๓๓).**Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration.

Herbert A. Simon.(๑๙๔๗). **Administrative Behavior**. New York :Macmillan.

สื่อออนไลน์

พระธรรมโกศาจารย์ . บันทึกการเดินทางเยือนประเทศศรีลังกา .
www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=๖๒๖&articlegroup_id=๒
เสฐียรพงษ์วรรณปก .ผู้ให้กำเนิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ .
[Online] . Available: <http://board.palungjit.com/f๑๔/ผู้ให้กำเนิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์-๓๗๖๔๙.html>.